

ВЧК 237
А-20

Татарлар ДӘРҖЕҖҮҖҮ

СОП МЕН БАҚ

ОҚЫРМАҒА АРНАУ

Таңатар ДӘРЕЛҰЛЫ

СОР МЕН БАҚ

АРЫС

Алматы
2008

ББК 84 Қаз 7-5
Д 20

ДӘРЕЛҰЛЫ Т.

Д 20 Сор мен бақ: *Өлеңдер мен дастандар*. — Алматы: “Арыс” баспасы, 2008. — 248 бет.

ISBN 9965-17-518-7

Атыраулық ақын, журналист Т.Дөрелұлының бұл таңдамалы жинағына әр жылдарда жазылған өлеңдері мен дастандары топтастырылды.

Сезімі сергек те нәзік ақынның туған ел, туған жерге деген ыстық сүйіспеншілікпен жазылған жырлары өзіндік өрнекке толы. Қарапайымдылығымен мәнді, мағыналы.

Кітап көпшілік оқырман қауымға арналған.

ББК 84 Қаз 7-5

ISBN 9965-17-519-5

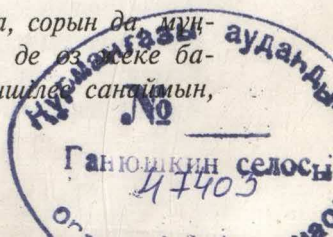
© Дөрелұлы Т., 2008
© “Арыс”, 2008

ОҚЫРМАНҒА АРНАУ

Бұл кітабымды “Сор мен бақ” деп атауымның себебі, шамам жеткенше тағдыр талайыма бұйырған сорымды, бағымды жеткізім келген негізгі ниетіммен ұштасып жатыр. Жанып өшетін, ағып өтетін бұл жалған кімдердің өзегіне от түсіріп, өкіндірмеген? Бұлттан шыққан күндей шырайлы шуағына малындырған қуанышпен қауышасың кейде. Өкініштерім мен мұңды шақтарым, тасып, шалқыған сәттерім де — өлеңдерімнің өзегі. Балалық балдырған шақтың балауса жырлары, жігіттік шақтың серпілісі, айнала дүниеге көзқарас, тағдырластарыма айтар наз-өкпе, дос-жарандар, қатар құрбы, аға буынға деген еркелік, жүрек сыры, көңіл шері де ұшырасып қалар.

Атыңнан айналайын қазақ деген халықтың гасырлар бойғы арманы болған Тәуелсіздігімізге, оның келешек тағдырына арнаған жырларым еніп отыр бұл жинағыма. Ащысы-тұщысы, кермегі, керімі қайсы, өзің бағамдай жатарсың, қадірлі оқырман! Қазақ деген халық өмірге жаратып, бәйгеге қосқан бір ұлы болғандықтан, халқымның бақытын өз бақытымдай ұғамын. Көкте шалқыған көгілдір туына сүйсіне, шабыттана, тебірене толқи қарап тұрып, тәуба деймін іштей.

Ел-жұртымның бағын да, сорын да, мұңзары мен күйініш-сүйінішін де өз жеке басымның арман-тілегімен еншіле санаймын,

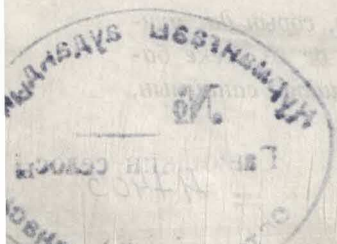
бауырлар. Сондықтан да, өз пешенеме жазылған сорым мен бағымды халқымның өткені мен бүгінгісінен бөліп ала алмадым, мәңгілік бірге деген ұғыммен де кітабымды “Сор мен бақ” деп атадым.

Туган жерімді өле-өлгенше сүйіп өтемін. Мен үшін жердің жаннаты, ата-баба, үрім-бұтақ, зәузатымыздан бері қарайғы киелі мекеніміз болып, теріміз сіңіп, телегейін кешкен, құмына күйген, “қоғалы көлдер, қом сулар” атанған қайран Құрманғазы топырағы! Саған деген өлшеусіз сағынышым, шексіз махаббатым жайлы да бір нәрселер жазған болдым.

Еркелігімді кешірген, есерлігімді түсінген, жеткеніме қуанған, өткеніме салауат айтып көңіл бұлагы ылғи да бірге көлдеген аға да, іні, апа да, қарындас, көке де, тәте де, барым да, базарым да, байлығым да өздерің екен, ендеше ең ізгі құрметті де сіздерге арнаған болдым.

Сөз соңында осындай еңбегімнің кітап болып халық қолына тиюіне қайырымдылықпен демеушілік еткен “Арыс” баспасының ұжымына, “Арыс” баспасының директоры, қаламдас інім Ғарифолла Қабдолқайырұлына алғысымды айтқанды жөн санадым.

Автор

ЕСІ КІРГЕН СӨЙМІНІ

Бірінші бөлім

ЖЕТІЛДІ ҰЛЫҢ
АҚ СӨЙЛЕР

Мүмкін екендігі ойсырап
Мәні сөз болар келген қол сора
Алып құрлықтағы мылшытты
Шыңтаулар қисықтары қоныс ал
Бүгін көктем күресім біздің құрбым
Құтылып қалып жоялып қалып
Есім көрінетін сөздерімді
Бұзып шықтым тап бұтандық

ЕСІ КІРГЕН СӘБИМІН

Бү күнде мен есі кірген сәбимін.
 Мен сәбиді төрт күллі әлем таниды.
 Өткенімнің сойқан қараулықтары,
 Жігерімнің отын үрлеп жаниды.

Бәйгелерге түсе алмапшын оза алар,
 Дауысымды шығармапшын соза алар.
 Қаршадайдан көп болыпты билікшім,
 Әкірендеп тұратұғын қожалар.

Тұсауымды шешпепті де кісі елеп.
 Тұсаулыға қандай оқыс күш енед?
 Жетегінде әркімнің бір жүрген соң,
 Бал тіліме қадалыпты тікенек.

Сәбиімде шешек атып гүлдеген,
 Көз қадаған именбей ақ жүндеген.
 Қорғансызға айыл жисын кім неден,
 Ойға кірмес ұлыс, ұлтың, дін деген.

Солай өстім, қисық-қисық бұғанам,
 Өткенді ойлап жүрегіме мұң алам.
 Сәби шақта езе берген еңсемді,
 Жан болмапты жағдайымды сұраған.

Мүмкін бүгін өкінеді ойсырап,
 Мәңгі сәби болар деген ғой, сірә.
 Атып тұрдым айбарланып, ақырып,
 Шыдатпады, қысастығы қойсын ба?

Бүгін көктен тұрсам егер нұр сауып,
 Құтырынған қалса жолда құм қауып.
 Есім кіріп, егесе алар шағымда,
 Бұзып шықтым тар бұғаудың құрсауын...

ТУҒАН ЕЛ

Ошағым маздап, өзінде ұшқан түтінім,
Базарым — бағым, абырой, болмыс-бітімім.
Ордалы Отан, мендегі басты бақ-байлық —
Сенің қашан да тұтастығың менен бүтінің.

Төсінді еміп, тыныштық тапқан кірме мың,
Жер жаһан саған алаң боп бүгін түр керім.
Ай-күнің аман, жылдарың тыныш жалғасқай,
Бар тілегіміз үстінде ғана бір сенің.

Ошағым алтын, өркенін жайған үйелмен,
Төңірге балап, өзіңе мықтап сүйенген.
Бірліктің шоғы жанымды дәйім жылытқан,
Туған ел, сені, шексіз махаббатпен сүйем мен!

АТА-БАБАМ АҢСАП ӨТКЕН ДАРХАН БАҚ

Таң қалдырып, үнің кетті ғаламға,
Іздесем де, саған теңеу табам ба?
Аруанадай анам өткен боздаумен,
Шейіт кеткен талай-талай бабам да.

Қаратаудан көш боп өттің қаралы,
Қара жерді құшты ерте саналың.
Саған дейін болып қайғы аралы,
Жер-анаң да күрсінүші ед жаралы.

Сұлап қалды арыстарың ұзыннан,
Тауы шөкті текті ұлдарың қызынған.
Айдалада ақ сөңке боп шашылып,
Қыран безіп, сүрінді көз құзғыннан.

Ойлай берсең іш қазандай, қайнар у,
Жат қолында кеткен бауыр, қайда ару?
Саған дейін бұ қазақтың көргені —
Атыс, шабыс, айдалу!

Ұлы Жеңіс деп келдік қой ең құнды,
Ел жүдеді, сан мыңдаған ер сынды.
Келген жатқа пана болған қазаққа,
Бұл Жеңіс те әкелмеді еркіндік.

Аллама айтам, ақсарыбас! Ел жаңа,
Шын біздікі мынау байтақ кең дала.
Басымызға болмағанды болдырдың,
Тәуелсіздік, сен ғана!

Ата-бабам аңсап өткен дархан бақ,
Тәуелсіздік – сенің ғана арқанда.
Ғапыл кетсең армансызсың жолында,
Тәңірідей табыну аз, бар қандас!

ЖАСА, ТЫНЫШТЫҚ

Заман бұл, жатпаған бір иесіз дән,
Жаныңды жылытпасын жүйесіз өн.
Ұлдар бар, бөрі болып түнде ұлыған,
Ұры көп, туған жердің киесі ұрған.

Заман бұл, ұяты көп тілер бетті,
Аналар азайған ба түлер текті?
Қызың бар қырдың қызыл гүлі болмай,
Таңдап та, талғамайтын түрі еркекті.

Заман бұл, саналарды дау қамаған,
Көмілген тұзды шаңға саумал ауан.
Бабалар қадам сайын қанын төккен,
Киелі жер-анасын саудалаған.

Заман бұл, шымшық болған бүркіттерің,
Қанатсыз қыран қалған құр бүктеліп.
Қараған ел аузына көп ұлықтар,
Шүлдірлер кеткеннен соң шүршіттеніп.

Заман бұл, талақ еткен кіл дарынды,
Қолжаулық қылған әркім бұлдарынды.
Өлгендей өжет намыс шындар ұлды,
Сенген жүр тойдыра алмай бір қарынды.

Заман бұл – бақай есеп, бақталастық,
Жоғарыда жағаласу – тақ таласы!
Оларға елендейді үргелек ел,
Еш ненің айыра алмай ақ-қарасын.

Заман бұл, “құдайларды” қолдан жасар,
Өткеннің игілігін болған-ды асап.
Кетсең де қайыр сұрап қайырылмас,
Айналаң ығай-сығай шолжандасқан.

Заман бұл, керауызы көп білетін,
Тәуелсіз болмаса да көште үлесі.
Толып жүр арман болған осы күнді,
Өзге түгіл, өз бауырына көпсінетін.

Заман бұл, марту басқан еріншегі,
Жетеді күндесі де, келімсегі.
Жармасқан көп шөңгесі балақ жыртсын,
Өркендеп келеді елім, елің сенің!

Заман бұл, ел-елдерде ұрысты күн,
Бүгінгім – жолымыздың дұрыстығы.
Бабалар ақ тілеуі ұзақ болғай,
Елімнің сақтал мәңгі, тыныштығы!

ЕЛГЕ ТІЛЕК

Кеуделі күмбездерің, керілген қыраттарың,
Күмбірлеп көлдерің, көлдейді бұлақтарың.
Мұнартқан далаңда мұнаралар бой созып,
Көлбеген төсінде маздайды шырақтарың.

Туған жер дейміз де жаралғандықтан,
Төсіңнен інгәлап нәр алғандықтан.
Қояндай қорқып, бүгежектей алмаймыз
Тым биік тұрамыз әр алуан қырттан.

Салдық та сарсаңға құлағыңды шулатып,
Қадірінді ұғындық жанарды сулатып.
Өзіңе арналған жылдарға жүк артып,
Бастадық еңбекті дүбірмен дулатып.

Бұйыртса жайлауың төліңмен толығар,
Сары алтын масақпен қамбалар мольғар.
Ырыстың көзін өзіңнен табарын,
Ауылдас ағайын, ұғынды соны бар.

Қазағым бір-біріңе сүйенерсің деймін,
Жер-Анаға өзің иегерсің деймін.
Арманда кеткен ата-бабалардың,
Аруағына бағыштап “тие берсін!” деймін.

Қаймықпа бауыр, ісінді өрге жүзгіз,
Қия келдінің біржола үмітін үзгіз.
Бабалардан мирас қазақ жерінің,
Занды мұрагері сені мен бізбіз.

Алшандай басшы шаттана күліп,
Жазира жондардан бақ таба біліп.
Өз жеріміздің ырысын өзіміз тасытайық,
Өзгенің тұрақтануынан сақтана жүріп.

Қазағым, қандасым, көгілдір ту алған
Жасыма, шағыңда Тәуелсіз қуанған.
Далаңның гүлін бабалар кезінде
Қасықтап қызыл қанымен суарған.

Дей көрпі бауыр: кеңдерге — кеңмін,
Құйтырқы саясат кемдерге — кеммін.
Өйткені байтақ қазақ жерінің
Мәңгілік қожасы — сені мен менмін!

ТАУСЫЛАР ӨЗІҢЕ ТАҒАТЫМ

Туған жер, неткен ыстық ең,
Сыйынар құдырет күштім ең.
Ана, жер-ана, бөлінбес осы ұғым,
Сен мені жазалар “үштік” ең,

Сен болып жүрекке сыр тұнды,
Үйретгің сүюді жұртымды.
Сен жайлы ұлы жыр жаза алмай,
Көп сия төгіліп, сан қағаз жыртылды.

Төгілген төсінде жасым көп,
Көз ілген төсінде асыл көп.
Өзіңнің мен жыршы торғайың,
Ақынмын деуге де хақым жоқ.

Қиғаштай жайдары есілдім,
Көк толқын шақтарда есірдім.
Талайлар түйіліп жүргенде,
Сен ғана аңқылдап, кешірдің.

Таусылар өзіңе тағатым,
Ағалар арқамнан қағатын.
Жанға ыстық жандардың мекені,
Өзіңсіз самғар ма қанатым?

Бәйгеге салдың да, мың баптап,
Ұшырдың қияға, шыңға аппақ.
Аруаққа тәу етпес, тек ессіз,
Әкемді жатырсың құндақтап.

АҚСАРЫБАС

Мақтауым жетпес, сөзді асыл жыйғам,
Халқың бар аман, көз жасын тыйған!
Намысты ұрпақ, нақақ қан төкпеген,
Осы күн үшін өз басын қиған.

Оралды қайта, мың-ау бір салтын,
 Көнеңе берді орын, қылаусыз алтын.
 Тәуелсіздік тұғырын орнатты берік.
 Етектен тартпас бірауыз халқын.

Жалтақтық ада, жасқана басқан,
 Еңбегің еркін, баспана баста.
 Бәйтерек жайған қанатын көкке,
 Әлемге мәшһүр, Астанаң асқақ.

Көгілдір туды аймалар желің,
 Жайнаған жерің, жайнаған белің.
 Өркениет көшіне өресі жетіп,
 Елуліктің біріне айналар елің.

Тың іске дәйім білекті сермер,
 Түзейтін сапты түлеттің ерлер.
 Оятып ойды, балқытып бойды,
 Әнұран шалқып жүректі тербер.

Бүгінің бақыт, ертеңің артық,
 Түндерің тымық, таңдарың барқыт.
 Кештерің арай, көлдерің айна,
 Еңістен шықтың өртеңге тартып.

Құлпыра түсті, қырларың қашық,
 Белгісін салды үрланып уақыт.
 Сырларың ашық, жырларың жаһұт,
 Дін аман осы, тұрғаның бақыт.

Адамдар тапқан құлшынар бір іс,
 Татулық-еншің, ынтымақ-ырыс.
 Береке, бірлік, орнығып мығым,
 Жиектен күнің шығады дұрыс.

Қанатын қақсын самғаған жырың,
 Теңдікті мұндай көрдік пе бұрын?
 Меніңше, ағайын, әр қазаққа парыз —
 Ақсарыбас айту Аллаға бүгін!

ҰЛЫ ҰҒЫМ — БІРЛІГІМ

Бірлікті уағыздаған көсемдер түрлі,
Баға жетпес қадірін өткендер білді.
Алпауыт Ресей сағын сындыра алмаған,
Біле білгенге шешендер үлгі.

Абырой артқан ғой бір жерден үн шықса,
Айрандай ұйымаған запыран, мұң құсса.
Бірліктің арқасы қанқұйлы фашизм,
Өкіріп барып көрінде тұншықса.

Ел болам дегенді бірлікке шақыр,
Тәуелсіздігіңнің бастауы осында жатыр.
Етек-жеңін жия алмай кеңестік жүйе,
Сау болсын соғыссыз тарап тынды ақыр.

Бұл заман әлі талай талқыға салады,
Көп көрген халықпыз жат босағаны.
Ордала Отанды алдымен ойла,
Ал, Отаның отбасынан басталады.

Ұлы толдым деп жол басынан іскен,
Қызын кім бұрды екен арнасынан күштеп.
Ынтымағы ыдыраған талай отбасының,
Шаңырағы күйреп ортасына түскен.

Етегін жел кеулеп әйелі тозса,
Еркегі есінеп өңешін созса.
Иманды жолдан ұрпағы ауып,
Аз күнгі дәуренде мақсатсыз босса.

Жік салар бірлікке осылар сыналап,
Бір қарын майды ішірткен бір құмалақ.
Өз басын жоғалтқан Отанды қайтсін,
Мүмкін сөз шығындау, босқа кінәлап.

Қара басын ойлар жоқ деме ер ез,
Халқының басында болғанда кем кез.

Бір ауыл болып бір аяқтан ас ішкен,
Көңіл жұтаңдығы құртпай тынбас-мерез.

Егесіп өткен ер жамандығын,
Бірлігі жоқ ел жамандығын.
Бірлік болмай тірлік болмас деп айтқан,
Бабалар өсиетін еске алам бүгін.

Сондықтан бір ұлың бірлікті ұрандайды,
Кім білсін керуен жол қай жерде бұрандайды:
Бірлік ұйып еді, құдай да қарасып,
Алдымызға қасиетті Құранды жайды.

Аз көрген ел ме едік өзгенің қысастығын,
Көңіл-көлмектің қояйық ұсақтығын.
Ұлы ұғым – бірлігім, аяла мәңгі,
Ордалы Отан – Қазақстан тұтастығын!

...СЫР ТҮР КӨП

Пендеміз ғой, түспеген бір ғайыптан,
Талай жайға қабырғамыз қайысқан.
Мен әкемнің көрем сонау жылдарын,
Ана қаусап жатқан қара қайықтан.

Әке кеткен, белгілер сан ізінде,
Мәңгі қалған кім бар жердің жүзінде?
Жер үстінде жанын жалдап күн кешкен,
Анам жерден тіреп тұрар бүгінде.

Бәз біреуге бағы түскір жанбайды ақ,
Тау қопарсын, кешсін небір қан майдан.
Ал, біреуге керексіз боп қалды өне,
Әкесінен артық көрген сан байрақ.

Дүние-ай, сыйықсыздық толы бір,
Жер көтерген болғаннан соң жоны нұр.

Шенділерге қайтіп білмей жағарын,
Арзан атақ — дәреже үшін өліп жүр.

Жеткен шындық ежелгі бір ғасырдан,
Ханға қарсы уәж айтса хас ұлдар.
Зымияндық жер соқтырып талайды,
Қайткенде де өз айласын асырған.

Тәуелсізбіз, десек дағы жасыма,
Харам қосқан жоқ дейді кім асыңа?
Ана-тарих тауысар ма түгендеп,
Тек шабылған Махамбеттің басы ма?

Бас ұлық жүр, келістіріп шыр-пыр боп,
Төрт құбыласы түгелдер бар, құлқын тоқ.
Келешек деп қабырғамыз қайысар,
Ел жүзінде, ер ісінде сыр тұр көп.

МЕНИҢ ДҮШПАНЫМ

Туған жылым елу төрттің көктемі,
Тың ұран боп, түрен тілген көк белді.
Ағасына серік болар ұл келді,
Депті ата-ана: “Құдай ісі көктегі!”

Бүршік екем тың жылғы бір көктемгі,
Еске алам жай, тілдеп қайтем өткенді?
Бауырластық, тың-құшақтың әсері,
Мүмкін өсек, көрмей жанды өшпенді.

Тез тұтанып, тез ұмытам өкпенді,
Жалғыз ойлап, ұнатам бір көшкенді.
Кейде тірлік суық судай тондырса,
Жылынамын достарыма от-демді.

Маған да күн шуақ нұрын төккен-ді,
Сауық-сайран тиді басқа көп теңдік.

Өкініш боп саз үрлайды жүректен,
Жастық күнде қадірсіз боп көшкен жұрт.

Қазағымсыз қайран өмір-бос кендік,
Отаншылмын-өкем кедей көнтерлі.
Ұлтымды ұлықтаймын, шын сүйем,
Шын бақытым-өткендігі — өктемдік.

Отан жайлы, жазар жырым — мықты өнім,
Ана сүтпен бойға дарып, ұққаным.
Қаны бірге қандасымның хас жауы,
Менің дағы-дұшпаным!

СЕНІҢ БАҚЫТЫҢ...

Көңілге қаяу, түсіріп жара,
Былғанды-ау қайран төрің дүр.
Қырың да, ойың да қысық көз қара,
Тарақанша қаптап өріп жүр.

Бабалар қанымен қорғаған жердің,
Ұрмаса жарар киесі.
Ғасырлар бойы сорлаған елді,
Енді не істемек ниеті?

Талғамай бәрін өңешке тығуда,
Зындандай терең аш көмей.
Біз харам дейтін азайып құруда,
Бақа мен жылан шақ келмей.

Омырып, кеміріп талғамай жұтар,
Тісімен уатып тасты да.
Суырдай үңгіп, білуге құштар,
Туған жеріңнің астын да!

Көңіл құлазып, сезінесің өзінді,
Жат жерден келген бөтендей.

Қаптаған қара тауысар төзімді,
Көк көзді көрем бе, көкемдей?!

Бүгінге тоқпыз, көңіл-күй шырқап,
Өтуде бастан келте күн.
Келешегі елімнің, ұрпақ,
Не болар екен, ертең?!

Обалың менен сауабыңды,
Кім ертең, кімдер көтерер?!
Бұған айта алмаймын жауабымды,
Айтса айтар “ашкөз” көкелер.

Елімнің басында тұрғанда жаһүт күн,
Қайдағы бұл дер сары уайым.
Сорың емес, сенің бақытың ұрпақ,
Арман мен үміт, бар ойым.

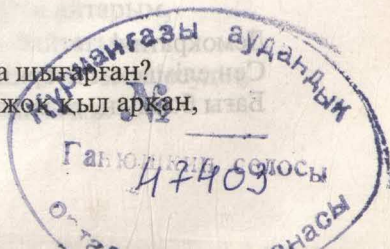
ДЕМОКРАТИЯ. ӨЗ КӨЗІММЕН

Ұрпағыма қанат бітті өскелең.
Ұраншылдар қаулап шықты от көмей.
Өркениетте өршіл үнмен танылған,
Сахарада малын күйттеп көшкен ел.

Тендік алған, кеңдік бердің халқыма.
Қанша бүгін күй кешкендер шалқыма.
Емін-еркін оралуға жол аштық,
Қанымда бар, ата-дәстүр салтыма.

Басты нышан, тірлігіме тәуелсіз,
Демократия, шырқап салар өуенсің.
Сенің желің шарлап шалқар даламды,
Күңіренбестей көк тіреген тау сенсіз.

Демократия!
Қадірінді кім бар жоққа шығарған?
Тілім еркін, мойнымда жоқ қыл арқан,

Мен араша болайыншы өзіңе,
Сені бүгін басқаша бар ұғар жан,
Болғаныңмен күні кеше ұлы арман.

Кейбір қызым, жалаңаш тән шықса айқын,
Қадірінді сол деп ұғам ұқпайтын.
Негізінде біздің апа-қарындастар да,
Бұлт жасырған жарық айға ұқсайтын.

Сұрап бабам ұрпағына жан сауға,
Өзі шейт кеткен бойдан қан саулап,
Сөйтіп бізді жеткізгенде, жеткенім —
Масқара ғой, мұсылманға — тән сауда!

Еркіндікте жөнді-жөнсіз қылық мың,
Батпағы мол шылық пенен былықтың.
Бағын сезбей, тақ таңдаған сорлылар,
Жағасынан уыстайды ұлықтың.

Демократия!
Біреулерге сенің нарқың ақша ма,
Желік-көңіл басылмайтын басқа ма?
Өз қолымен асыраған текешік,
Былғанышты сөз айтады патшаңа!
Масқара!

Бір билікке қолы жеткен ез кеуде,
Еркіндіктің не екенін сезбеуде.
Жалғыз өзі шығардай ақ үшпаққа,
Қармауда әлі, шамасы жоқ тежеуге!

Байыған бар ешбір бейнет шекпестен!
Жерге түспей көздерімен көк тескен.
Алақанын жаяды әлі бүкпестен,
Ар-ұятқа баяғыда “хош” дескен.

Демократия!
Сен елімде емін-еркін ашылдың,
Бағы болдың, талапты ер, хас ұлдың.

Есінеген еріншекке құқ беріп,
Қорғаны да бола білдің масылдың.

Шын жорығы басталғандай діндердің,
Түзу ниет болса оларды күндер кім?
Соны ойласа еркін ойлы бар қазақ,
Бұл не үшін, артында түр кімдер, кім?

Демократия!
Тауға ұрынып, тас тістесең өз еркін,
Түске енбегей бұғаулыққа төзер күн.
Даңғазаға бой алдырған елдердің,
Бастарынан ұшып жатыр көгершін.

Жайқалуда туған жердің гүл-гүлі,
Лебі аймалар еркіндіктің бір жылы.
Өресі тар патшасы бар елдердің,
Бастарынан ұшып жатыр бұлбұлы.

Демократия!
Айдын шалқар кең ұғым,
Қадірінді барша қандас, ел ұғын!
Қасиетті Тәуелсіздігіме бұл деген,
Ұрынуы емес, тентек-телінің?

Демократия!
Сөзім еркін, өзім еркін екен деп,
Сыр шашу да емес жатқа, бөтенге.
Тегі бірге бауырынды түрткілеп,
Сыймай жүру емес байтақ мекенге.

Демократия!
Сен жайлы көп менің бүгін айтарым,
Аман болғай, тәуелсіз ел-байтағым.
Демократия, меніңше, таңдау емес біреудің,
Іштей іріту, айдап салу, айтағын.

Емес те ол жел тұрғызып, шаңыту,
 Меніңше, ол — жеткенінді дамыту.
 Кең дүниені еркін жайлап, ел болып,
 Бар қазақты жер жаһанға таныту!
 Міне, Демократия!

“ӘУМИН!” ДЕП АЙТАР ТІЛЕК

Жоғарының аты, жоғары,
 Оларға тежеу жоқ әлі.
 Солардың ғана мойнында,
 Төмендегілердің обалы!

Оларға заң да тиімді,
 Шаршатпа, шаршат миыңды.
 Батқасын өзі мырғамға,
 Қайтсін ол жай-күйінді?

Пиғылы болса, ит емген,
 Босқа айтпа бізде күй кем деп.
 Занды да олар шығарар,
 Өздеріне ғана икемдеп.

Жеңгейлер бетін шымшылар,
 Тойымсыз бәрі құлқында.
 Соны айтар жылап, жұртың да.
 Уһілеп тұрып өкінер,
 Малды айтып кеткен құрдымға.

Жоғарыда бәрі естінің,
 Етекте елің кешті мұң.
 Жоғарыдан жесе миллиардтап,
 Беріледі екен кешірім!

Неге тұрмын бұған тоқталып,
 Таппадым жерден жоқты анық.
 Балықпен екі ақ, ауылда,
 Жатырған қанша сотталып?

Түр олар бізден жоғары,
Оларға жетпес көп әлі.
Жарты Қазақстан-құлқында,
Тойынар түрі жоқ әлі.

Халқым-ау, көнбіс, сезін де,
Ел тыныш, көк ту-көгіңде.
Барғансың тойға талай бір,
Жалаңаш бұдан кезің де.

Тыныштық-байлық ең басты,
Болмағай қыз күң, ер жасық.
Түн ұйқысын төрт бөліп,
Ойлап жүр соны, Елбасы.

Жоғалмай қалдық, күрсіндік,
Тәуба! Түрулі бүгін нұр-түндік.
Қайтесің күндеп жей берсін,
Боқ дүние болар, бір күндік.

Күйінбе қандас, жан жұлып,
Тойымсыздық та мүмкін, зандылық.
Бәрі де тәркі жолында,
Тәуелсіздігіміз болғай, мәңгілік.
Әумин!

КИЕСІН ӘДІЛДІКТІҢ АҚҚУ ІЛГЕН

Толмаса тойымсыздың бүйірі әлі,
Қанағат біткен пенде бұйығады.
Керілген кербез аққу көзге ілінбей,
Қақ төрлер қарғаларға бұйырады.

Біреулер ен байлыққа малтығуда,
Біреу жүр өлшеусіз құр жол шығындап.
Арулар кеткен қанша нұр сыйпатты,
Қадірін білместердің қолтығында.

Жоқ деме, салтақ-салтақ күшік беттер,
 Бұлбұлдың орынына ұшып жеткен.
 Мінберде-бай баласы ауызы қисық,
 Дарындар түңілумен ішіп кеткен.

Біреулер сорып жатыр жатып алып,
 Аш құрсақ әлі де жүр жарты халық.
 Жаны мұз, өлі жүрек көргенсіздер,
 Қызын жүр, қатындыққа сатып алып.

Деп айтшы бұл заманның ұяты бар,
 Жөнсіздік ұлықтарға сыяды бар.
 Қос қабат коттедж аз біреулерге,
 Сорлының жаңбыр тескен ұясы бар.

Деген бір ұғым шықты “шала қазақ”
 Олармен ұлыс-ұлтың таза мазақ.
 Халқыңның байлығымен шыртиғандар,
 Рухыңа жуымайды жанамалап.

Қазағым ар-намысқа тырысқан ед,
 Қонаққа қашан көңілі құрысқан ед?
 Біз-бұйығы, кердендеп келімсек жүр,
 Ойланам құр жарылу дұрыс па деп?

Кең дала, түріңе нұр, рең берген,
 Оны көп әлдекімдер иемденген.
 Бір шүршіт қоршап алған, зорға тиді,
 Табаным әкем жатқын күрең белге.

Ен байлық пысықтарға бар таланған,
 Қорғайды, тендегенді жарты аралға.
 Біреулер екі-үш түйір балығымен,
 Екі-үш жыл темір торға арқаланған.

Сенген жүр қара басын ойластырып,
 Қаптаған жайын ауыз, тоймас құлық.
 Жер-ана, өзен-көлдің қорғанын көр,
 Қойғандай қасқырларға қой бақтырып.